

Korruptsioonivaba Eesti ettepanekud 2023.a Riigikogu valimistel kandideerijatele

29. august 2022

Riigikogu valimiste-eelne aeg on oluline tehtu peegeldamiseks ning strateegiliseks eesmärgistamiseks. Korruptsioonivaba Eesti on seda aega just nii kasutanud ja esitab omalt poolt kandideerijatele ettepanekud, mida adresseerida nii valimisplatvormidel kui tegutsemisel.

Poliitiline kultuur ja mõjuvõim

Erakonnaseaduse muutmise jätkamine. Sügisel 2021 saatis Justiitsministeerium kooskõlastusele väljatöötamiskavatsuse erakonnaseaduse puuduste kõrvaldamiseks. Muuhulgas nähti ette erakondade rahastamise järelevalve komisjoni mandaadi tugevdamist kolmandatelt isikutelt (nt annetajate) andmete küsimisel, keelatud annetuste puhul sanktsioonide tugevdamist riigieelarveliste vahendite kinnihoidmise kaudu ning erakondade sidusorganisatsioonide definitsiooni parendamist. Need ja teised pakutud meetmed tuleb erakondade rahastamise läbipaistvuse ja vastutustundlikkuse nimel esimesel võimalusel ellu viia.

Lobikohtumiste avalikustamine. Märtsist 2021 kehtib valitsusasutustele lobistidega suhtlemise hea tava, mille abil saab igaüks jälgida, kes ja mis teemal poliitikakujundamist mõjutab. Viimane Euroopa Komisjoni õigusriigi raport tunnustab Eestit selle sammu eest ning soovitab lobi reguleerimisega edasi minna. Andmete pinnalt teame näiteks, et viiest kolm kohtumist toimub erasektori esindajaga ning iga viies kohtumine vabaühendusega. Seda informatsiooni saavad kasutada poliitikakujundajad tasakaalustatumaks huvirühmade kaasamiseks ning poliitika mõjutajad oma tegevuste korrigeerimiseks. On vaid asjakohane, et ka Riigikogu liikmed hakkaksid lobikohtumisi avalikustama.

Eetiline käitumine poliitilise kultuuri keskpunktiks. Korruptsiooni- ja kaheldava väärtusega, kui mitte ebaeetilised juhtumid ei saa olla tänapäevase poliitika osa. Usaldusväärse ja läbipaistva riigivalitsemise keskmes on küll üksikisiku teod ja käitumine, kuid abiks on ka süsteemne ennetustöö ja ühtsete väärtuste loomine. Riigikogu liikme hea tava loome on jäänud juba kümnendi taha, mistõttu tuleb tava ajakohastada ning sisse seada ebaeetilist käitumist taunivad sanktsioonimeetmed. Ka erakondadel on oma roll organisatsioonisiseste väärtuste loomel ja kinnistamisel näiteks eetikakoodeksi ja ebasobiva käitumise puhul liikme sanktsioneerimise kaudu.

Väärkäitumisest teavitaja kaitse seaduse vastuvõtmine

Jaanuaris 2022 jõudis Riigikokku kauaoodatud teavitaja kaitse seaduse eelnõu, mis pakub kaitset inimestele, kes teavitavad töökohal aset leidnud õigusrikkumisest ning paneb osadele organisatsioonidele kohustuse luua vihjeliinid, mis teavitajale konfidentsiaalsust pakuksid. Just nimelt eelnõust tõusetunud ühiskondliku diskussiooni tõttu on oluline eelnõu menetlemisega jätkata: selge on see, et vihjeandmine toimub Eestis ka täna, kuid selle tagajärjed on teavitajale nii vaimselt kui vahel finantsiliselt laastavad. Selgelt tuleb eristada demokraatliku õigusriigi kontekstis toimuvat teavitamist ning mitte seda segamini ajada nõukogude režiimi tarbeks kasutusele võetud pealekaebamisega. Eelnõu tuleb taas menetlusse võtta, vajadusel viia koosloomes huvirühmadega sisse muudatused ning seadus vastu võtta.

Katuserahade meetme lõpetamine

Vabakonna toetamine on Eesti riigis vajalik kõikides eluvaldkondades alates haridusest ja päästest kuni demokraatia edendamiseni. Oluline on seejuures aga, kuidas kodanikuühiskonda toetatakse – läbipaistvalt ja kõikidele arusaadavatel tingimustel või isikute suva järgi. Igasügisese ebavajaliku keskustelu asemel on mõistlik katuserahade eelarve suunata asutustele, kes jagavad rahastuse vabaühendustele vastavalt eelnevalt kokkulepitud tingimustele ning kes kontrollivad rahastuse eesmärgipärast kasutamist.

Ühingu Korruptsioonivaba Eesti nimel

Steven-Hristo Evestus

Juhatuse esimees